

# Тема: Ігрові методи ознайомлення з природою

# План

1. Дидактичні ігри природничого змісту, їх види та методика проведення з дітьми різного віку.
2. Екологічний тренінг як один з варіантів ігрового вправління дітей у встановленні взаємозв'язків у природі.
3. Метод «екологічних проектів» як один з практичних методів ознайомлення з природою дітей старшого дошкільного віку.

# Література

## **Основна:**

1. Николаева С.Н. Методика экологического воспитания в детском саду: Кн. для воспитателей. – М.: Просвещение, 2000. – 208 с.
2. Николаева С.Н. Теория и методика экологического образования детей: Учебн. пособие для студ. высш. учебн. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 336 с.
3. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. – Київ: Вища школа, 1993. – 255 с.

## **Допоміжна:**

1. Горопаха Н.М. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія / Укладач Н.М. Горопаха. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 432 с. (3, 45-50)
2. Виноградова Н.Ф. Умственное воспитание дошкольников в процессе ознакомления с природой. – М., 1982. – С. 27-42.

В ознайомленні дошкільників з природою особливе значення мають дидактичні ігри. Вирішуючи завдання, поставлені в дидактичні гри, дитина учиться виділяти окремі ознаки предметів, явищ, порівнювати їх групувати, класифікувати на основі загальних ознак, рис. Діти учаться міркувати, робити висновки, розвивають увагу, мислення та розширюють свій кругозір.

**Дидактична гра** впливає на становлення особистості дитини, на її естетичний розвиток.

Дидактичні ігри під час  
ознайомлення дітей з природою  
виконують такі функції:

Закріплюють  
знання про  
природу

Формують знання  
про природу

Актуалізують наявні  
у дітей знання про  
природу

Дидактичні ігри можуть проводитися лише тоді, коли у дітей вже є певні знання про природу. Кількість ігор, за допомогою яких можна формувати знання про природу дуже обмежена. В іграх ці знання стають дієвими, вони застосовуються дітьми, узагальнюються і закріплюються. У процесі дидактичних ігор виховується вміння слухати, самостійно розв'язувати поставлене завдання, відповідати на запитання, пригадувати, думати, дотримуватися правил.

**В ознайомленні з природою  
використовують такі дидактичні  
ігри:**

- ігри з природним матеріалом (листя, плоди, частини рослин, коренеплоди, корені);**
- з картинками ( у тому числі з настільно-друкованими);**
- з іграшками;**
- словесні.**

**Дидактичні  
ігри з  
природними  
матеріалами**

```
graph LR; A[Дидактичні ігри з природними матеріалами] --> B[Безсюжетні]; A --> C[Сюжетні];
```

**Безсюжетні**

**Сюжетні**



У дидактичних іграх з картинками навчальні завдання вирішуються за допомогою картинок (вихователь роздає дітям приміщення у яких живуть тварини, зображені корми, якими харчуються тварини, картини із зображенням тварин), вихователь пропонує знайти де живуть тварини, поселити їх у будиночки, роздавати корм.



У роботі з дошкільниками широко використовують настільно-друковані ігри. «Свійські тварини», «Квіти», Дітям роздають великі картинки, вони повинні закрити. Перед дітьми ставиться завдання назвати тварину чи рослину, спів ставити їх зі своєю карткою.



Дидактичні ігри з іграшками найчастіше використовують у молодших групах для закріплення знань про тварин, їх характерних ознак, голосів.( гра «Чарівна торбинка).

Досить широко використовують словесні дидактичні ігри. Їх проводять з метою закріплення знань про певні об'єкти природи, навчання дітей класифікувати, виділяти зв'язки у природі, доводити свою думку, узагальнювати (гра «Буває-не буває»).

**Методика проведення дидактичних ігор у різних вікових групах має ряд спільних і відмінних моментів.**

### **У молодшій групі**

1. Починається гра з сюрпризного моменту з метою зосередження уваги дітей. Наприклад, лялька Таня принесла дітям торбинку. Що ж у ній?
2. Розглядання і коротка бесіда про предмети, з якими діти будуть грати. Це зумовлено потребою пригадати назви, властивості, оскільки гра вимагає відповідних знань.
3. Пояснення правил у ході гри.
4. Хід гри.
5. Позитивна оцінка всіх дітей.

## У середній групі

1. Сюрпризний момент можна використовувати лише у першому півріччі, оскільки у дітей вже сформувався інтерес до гри.
2. Розглядання предметів і коротка бесіда про них.
3. Пояснення правил гри.
4. Закріплення правил (якщо діти добре засвоюють правила після пояснення вихователя, в закріпленні може не бути потреби).
5. Хід гри.
6. Диференційована оцінка дітей.

## У старшій групі

1. Коротка бесіда про об'єкти природи.
2. Пояснення правил, закріплення.
3. Хід гри у першому варіанті.
4. Пояснення другого варіанта гри, закріплення.
5. Хід гри у другому варіанті.
6. Підсумок гри — оцінка вихователем діяльності дітей у грі.
7. Участь дітей в аналізі і оцінці дій товаришів у грі.

Отже, дидактична гра - явище багатопланове, складне. Це і метод навчання, і форма навчання, і самотійна ігрова діяльність, і засіб усебічного виховання особистості. Вона містить у собі дидактичне завдання, тісно пов'язане з ігровими завданнями й ігровими діями, інтерес до яких і визначає успішність її розв'язання. При виборі навчального завдання варто виходити з вимог програми, а також враховувати рівень підготовленості дітей.

Наприклад, якщо малята здатні тільки називати деяких тварин, впізнавати їх за зовнішнім виглядом і видаваними звуками, то діти середньої групи вже можуть порівнювати об'єкти природи, класифікувати їх за окремими ознаками: кольором, формою, величиною. Старшим дошкільникам цілком доступні узагальнення, аналіз, відтворення образу за частиною, оцінка стану рослин, тварин, діяльності людини в природі. Крім поглиблення знань дидактичне завдання повинне передбачати розвиток умінь, розумових здібностей і операцій, формування особистісних якостей дитини.



Одним з варіантів екологічної дидактичної гри є так званий **екологічний тренінг**, який займає особливе місце серед методів екологічної освіти дітей.

Він дозволяє розв'язувати у єдності всі важливі завдання, формувати у дітей "екологічне чуття", закладати основи екологічно доцільної поведінки. Особлива роль екологічного тренінгу в прилученні дітей до світу природи, розкритті її єдності, взаємозв'язків та взаємозалежностей, що існують у екологічних системах, формування у дітей почуття відповідальності за кожну живу істоту.

Методика використання екологічного тренінгу в дошкільному закладі розглядається в публікаціях останніх років. Зокрема, загальні принципи застосування цього методу виділяє Н. Токмакова, котра у статті намічає також загальну структуру екотренінгу.

Детальніше це питання висвітлюється у посібнику Н. Горопахи "Виховання екологічної культури дітей", у якому проаналізовано зміст тих природничих уявлень, котрі можна сформулювати у дошкільнят у разі активного використання екологічного тренінгу для самостійного пізнання дітьми довкілля.

Свій погляд на методику екотренінгу пропонує і В. Зебзеєва. В роботах Н. Горопахи та В. Зебзеєвої подаються також різноманітні варіанти завдань для дошкільників. Оволодіння дошкільнятами вміннями виконувати завдання екотренінгу залежить від правильного керівництва з боку дорослого та від доцільно підбраної системи завдань, які, поступово ускладнюючись, вестимуть дитину по шляху дедалі глибшого проникнення у внутрішні зв'язки та закономірності природного світу.

•Етапи екологічного тренінгу

•**Підготовчий етап** полягає у вивченні флори і фауни обраної для занять екосистеми чи певної її ділянки (парк, сквер, ставок чи озеро, розташовані на території дитячого садка куточок лісу чи штучна водойма) Основними прийомами роботи є розглядання ілюстрацій, атласів, порівняльні спостереження за окремими об'єктами екосистеми. Важливими джерелами природничої інформації виступають також розповіді, пояснення вихователя, художня література

•**Спілкування з природою** передбачає перехід від раціонального знання до емоційного сприймання живої природи, яке ґрунтується на отриманому попередньо знанні, тому є значно глибшим у порівнянні з первинними спостереженнями.

•**Узагальнюючий** повинен узагальнювати уявлення про взаємозв'язки та взаємодію різних об'єктів та явищ у природі. На цьому етапі найефективнішими будуть ігрові вправи чи дидактичні ігри, мета яких - самостійне встановлення екологічних ланцюжків.

**Метод проектів** – це педагогічна технологія, в основі якої - самостійна діяльність дітей, в процесі якої дитина пізнає навколишній світ і перетворює нові знання на реальні витвори

*“ Усе , що я пізнаю, я знаю, для чого це мені потрібно, де і як я зможу ці знання застосувати ”*

# Засновник проектного проекту У. Х. Кільпатрік



Склад дослідів

Постановка  
проблеми

Складання плану  
її реалізації

Оцінювання  
виконання



Види проектів

Творчий  
(продуктивний)

Проект –  
вправа

Споживчий  
(виготовлення  
предметів)

Проблемний  
(долає  
інтелектуальні  
труднощі)

## Метод проектів за М. В. Крупеніною

### Педагогічні принципи

Самостійність

Діяльнісний підхід

Актуалізація суб'єктивної  
позиції дитини в  
педагогічному процесі

Співробітництво дітей та  
дорослих

Облік вікових, індивідуальних  
особливостей дітей

Взаємодія педагогічного  
процесу з навколишнім світом

# Етапи проекту

```
graph TD; A[Етапи проекту] --> B[Постановка завдання]; A --> C[Розробка безпосереднього проекту]; A --> D[Організація громадської думки про здійснення заходу]; A --> E[Безпосередня трудова діяльність]; A --> F[Облік виконаної роботи];
```

Постановка  
завдання

Розробка  
безпосереднього  
проекту

Організація  
громадської  
думки про  
здійснення  
заходу

Безпосередня  
трудова  
діяльність

Облік  
виконаної  
роботи



**Проект** – це мета, що прийнята і засвоєна дітьми, актуальна для них; дитяча самодіяльність, конкретна практична творча справа, поетапний рух до мети; метод педагогічно – організованого засвоєння дитиною навколишнього середовища; ланцюжок системи виховання та програми, що розвиває особистість.

## Загальний процес роботи над проектом ( за Дж. Пітт )

1. Потреби у вигляді короткої постановки завдання;
2. Дослідження (соціальні замовлення, аналоги, методи, матеріали);
3. Дизайн – критерії;
4. Першочергові ідеї (багато);
5. Оцінювання ідей;
6. Відпрацювання кращої ідеї (1-3 ідеї )
7. Планування та вироблення;
8. Випробування продукту в реальній ситуації;
9. Оцінювання продукту щодо потреби, що визначена на початку проекту.

# Педагогічні функції методу проектів

Дидактична

Пізнавальна

Розвивальна

Виховна

Соціальна

## Дидактичні принципи методу проектів

- Принцип активності;
- Принцип продуктивності;
- Принцип технологічності;
- Принцип саморозвитку;
- Принцип опори на суб'єктний досвід дітей;
- Принцип зв'язку дослідження з реальним життям;
- Принцип співробітництва та партнерства.

**Типи  
навчальних  
проектів ( за Є.  
Полат )**

**За характером контактів:**

- серед дітей різного віку;
- серед дітей одного віку.

**За характером  
координації:**

- із безпосередньою  
координацією;
- із прихованою  
координацією.

**За основною діяльністю:**

- Дослідницько-пошукові;
- творчі;
- рольові;
- прикладні;
- інформаційні.

**За тривалістю:**

- довготривалі;
- середньої  
тривалості;
- короткострокові.

**За предметною галуззю:**

- монопредметні;
- міжпредметні;
- надпредметні.

**За кількістю  
учасників:**

- групові;
- індивідуальні;
- парні.

**За формою  
проведення:**

- фестиваль;
- відеопроєкт;
- вистава;
- екскурсія;
- урок.

Отже, метод проектів є методом практичної цільової дії, він відкриває великі можливості для формування власного життєвого досвіду дитини у процесі взаємодії з навколишнім світом і є педагогічною технологією, яка активізує суб'єктну позицію дитини в педагогічному процесі. Він ґрунтується на дитячих потребах та інтересах, вікових та індивідуальних особливостях дітей, стимулює їхню самостійність та творчість. Це один з небагатьох методів, що виводить педагогічний процес за межі дошкільного закладу в довкілля - природне і соціальне середовище.